

Het Kerkhof der Vergeten Boeken

Nog steeds herinner ik me de ochtend dat mijn vader me voor het eerst meenam naar het Kerkhof der Vergeten Boeken. De eerste dagen van de zomer van 1945 regen zich aaneen en we wandelden door de straten van een Barcelona gevangen onder een asgrijze hemel, met een waterig zonnetje dat over de Rambla de Santa Mónica stroomde als een guirlande van vloeibaar koper.

“Daniel, wat je vandaag zult zien mag je aan niemand vertellen”, waarschuwde mijn vader. “Zelfs niet aan je vriend Tomás. Aan niemand.”

“Zelfs niet aan mama?” vroeg ik met gedempte stem.

Mijn vader zuchtte, terwijl hij zich verschanste achter het trieste glimlachje dat hem als een schaduw door het leven volgde.

“Natuurlijk wel”, antwoordde hij terneergeslagen. “Voor haar hebben we geen geheimen. Aan haar mag je alles vertellen.”

Kort na de Burgeroorlog had een aanval van cholera mijn moeder van ons weggenomen. We begroeven haar op de Montjuïc op de dag van mijn vierde verjaardag. Ik herinner me alleen dat het de hele dag regende en dat, toen ik mijn vader vroeg of de hemel huilde, zijn stem brak toen hij antwoord gaf. Zes jaar later hing de afwezigheid van mijn moeder nog steeds om ons heen, een oorverdovende stilte die ik nog niet met woorden tot zwijgen had weten te brengen. Mijn vader en ik woonden in een klein appartement in Calle Santa Ana, naast het kerkplein. De woning lag direct boven de boekhandel gespecialiseerd in verzamelaarsuitgaven en tweedehands boeken, overgegaan van mijn grootvader op mijn vader – een betoverde bazaar die, hoopte mijn vader, ooit in mijn handen zou overgaan. Ik groeide op tussen boeken, maakte onzichtbare vrienden op bladzijden die langzaam tot stof vergingen en waarvan

de geur nog steeds aan mijn handen kleeft. Als kind leerde ik in slaap te vallen terwijl ik in de duisternis van mijn slaapkamer de gebeurtenissen van de dag aan mijn moeder vertelde, mijn wederwaardigheden op school, wat ik die dag geleerd had ... Ik kon haar stem niet horen noch haar aanraking voelen, maar haar licht en warmte brandden in elke hoek van het huis en ik geloofde, met de onschuld van hen die hun leeftijd nog op tien vingers kunnen tellen, dat als ik mijn ogen sloot en praatte, ze mij zou kunnen horen, waar ze ook was. Soms luisterde mijn vader naar me vanuit de eetkamer en huilde stilletjes.

Ik herinner me dat ik die ochtend in juni schreeuwend wakker werd. Mijn hart klopte in mijn borst als wilde mijn ziel zich een weg eruit banen en de trap afrennen. Mijn vader haastte zich naar mijn kamer en hield me in zijn armen terwijl hij me trachtte te kalmeren.

“Ik kan me haar gezicht niet herinneren. Ik kan me mama’s gezicht niet meer herinneren”, prevelde ik ademloos.

Mijn vader omhelsde me stevig.

“Maak je geen zorgen, Daniel. Ik zal me haar herinneren voor twee.”

We keken elkaar aan in de duisternis, zoekend naar woorden die niet bestonden. Dat was de eerste keer dat ik me realiseerde dat mijn vader ouder werd en dat zijn ogen, ogen van nevel en verlies, altijd in het verleden blikten. Hij stond op en deed de gordijnen open om het bleke ochtendlicht binnen te laten.

“Kom, Daniel, kleed je aan. Ik wil je iets laten zien”, zei hij.

“Nu? Om vijf uur ’s ochtends?”

“Sommige dingen kun je slechts in het donker zien”, gaf mijn vader me met een raadselachtig glimlachje te verstaan, waarschijnlijk geleend uit een van de door hem stukgelezen boeken van Alexandre Dumas.

De straten sluimerden nog tussen nevels en dauw toen we naar buiten gingen. De straatlantaarns van de Ramblas schetsten twinkkelend een allee van damp, terwijl de stad zich uitrekte en zich van haar aquarelvermomming onttreed. Bij Calle Arco del Teatro aangekomen sloegen we de weg in naar de wijk Raval, onder een boog waarvan de contouren zich door de blauwe mist aftekenden. Ik volgde mijn vader door die nauwe straat, meer litteken dan straat, tot het schijnsel van de Ramblas zich achter onze ruggen verloor.

Het licht van de ochtend sijpelde langs balkons en dekljsten heen in schuine vegen licht die de grond niet raakten. Eindelijk hield mijn vader stil voor een grote deur van bewerkt hout, zwart geworden door tijd en vocht. Voor ons doemde iets op wat ik op het achtergelaten karkas van een paleis vond lijken, of een museum van echo's en schaduwen.

“Daniel, wat je vandaag zult zien mag je aan niemand vertellen. Zelfs niet aan je vriend Tomás. Aan niemand.”

Een mannetje met roofvogeltrekken en een zilverkleurige haardos deed de deur open. Zijn ondoorgrondelijke arendsblik bleef op mij rusten.

“Goedemorgen, Isaac. Dit is mijn zoon Daniel”, kondigde mijn vader aan. “Binnenkort wordt hij elf en op een goede dag zal hij de winkel overnemen. Hij is nu oud genoeg om deze plek te leren kennen.”

De man die Isaac heette, nodigde ons met een korte hoofdknik uit om verder te komen. Een blauwige duisternis omhulde alles en liet ternauwernood de contouren zien van een brede, marmeren trap en een galerij met fresco's, bevolkt door engelen en fabelachtige wezens. We volgden de bewaker door deze paleisgang en kwamen bij een grote cirkelvormige zaal waar een ware basiliek van duisternis rustte onder een glazen koepel, doorschoten met stralenbundels die vanuit de hoogte neerhingen. Een labyrint van gangen en uitpuilende boekenkasten klom omhoog vanaf de basis tot aan de top, en een bijenkorf tekende zich af met tunnels, trappen, platformen en bruggen die een gigantische bibliotheek met een onmogelijke geometrie deden vermoeden. Ik keek naar mijn vader, sprakeloos. Hij glimlachte naar me en knipoogde.

“Daniel, welkom in het Kerkhof der Vergeten Boeken.”

Als vlekjes in de gangen en op de platformen waren de omtrekken zichtbaar van een dozijn figuren. Sommigen van hen draaiden zich om en groetten vanuit de verte en ik herkende de gezichten van enkele van mijn vaders collega's uit het gilde. In mijn tienjarige ogen leken die individuen tot een geheime broederschap van alchemisten te behoren die achter de rug van de wereld om samenzwoeren. Mijn vader knielde naast me neer en terwijl hij me strak aankeek, praatte hij tegen me met de zachte stem van beloften en vertrouwelijkheden.

“Deze plaats is een mysterie, Daniel, een heiligdom. Elk boek,

elke band die je ziet, is beziëld. Beziëld door degene die het schreef, beziëld door degenen die het lazen en doorleefden en ervan droomden. Telkens als een boek in andere handen overgaat, telkens als iemand zijn blik over de bladzijden laat gaan, groeit zijn geest en wordt sterk. Vele jaren geleden al, toen mijn vader me hier voor de eerste keer naartoe bracht, was dit een oude plek. Misschien wel net zo oud als de stad zelf. Niemand weet met zekerheid te zeggen hoe lang dit al bestaat of wie het gemaakt hebben. Als een bibliotheek verdwijnt, als een boekhandel haar deuren sluit, of als een boek in de vergetelheid raakt, dan zorgen wij, de bewakers die deze plek kennen, ervoor dat het hier terecht komt. Hier wonen de boeken die niemand zich meer herinnert, de boeken die met-tertijd in de vergetelheid zijn geraakt, wachtend op de dag dat ze overgaan in de handen van een nieuwe lezer, een nieuwe geest. In de winkel verkopen en kopen wij ze, maar eigenlijk hebben boeken geen eigenaar. Elk boek dat je hier ziet, is de beste vriend geweest van iemand. Nu hebben ze alleen ons nog, Daniel. Denk je dat je dit geheim zult kunnen bewaren?”

Mijn blik verloor zich in de immensiteit van de plek, in het behekste licht. Ik knikte en mijn vader glimlachte.

“En weet je wat het mooiste van alles is?” vroeg hij.

Ik schudde zwiëgend mijn hoofd.

“De gewoonte is dat je bij het eerste bezoek een boek kiest, het maakt niet uit welk boek, en het adopteert; daardoor zorg je ervoor dat het nooit verdwijnt, dat het altijd levend blijft. Dat is een heel belangrijke belofte. Voor het leven”, legde mijn vader uit. “Vandaag is het jouw beurt.”

Bijna een halfuur lang dwaalde ik door de gangen van het labyrint, dat naar oud papier, stof en magie rook. Ik liet lichtjes mijn hand glijden over de rijen met boekenruggen, onderwijl trachtend een keuze te maken. Tussen door de tijd vervaagde titels ontwaarde ik woorden in talen die ik herkende en dozijnen andere die ik niet kon thuisbrengen. Ik struinde spiraalsgewijs gangen en galerijen af, bevolkt door honderden, duizenden banden die meer van mij leken te weten dan ik van hen. Al snel viel me de gedachte in dat achter het omslag van elk afzonderlijk boek een universum lag dat geëxploreerd moest worden, terwijl buiten deze muren de wereld het leven voorbij liet gaan in middagen van voetbal en vervolgh verhalen op de radio, tevreden met navelstaren en weinig

méer. Misschien was het die gedachte, misschien was het toeval of juist zijn flamboyante tegenhanger, het noodlot, maar op datzelfde ogenblik wist ik dat ik het te adopteren boek al had gekozen. Of misschien moet ik zeggen: het boek dat mij ging adopteren. Timide stond het in een hoek van een boekenkast, in wijnkleurig leer gebonden, en het fluisterde zijn titel in gouden letters die opvlamden in het gefilterde licht. Ik liep erop af, streelde de woorden met de toppen van mijn vingers, en las in stilte.

De schaduw van de wind

JULIÁN CARAX

Nooit eerder had ik die titel of auteur horen noemen, maar dat maakte me niets uit. De beslissing was genomen. Door beide partijen. Ik pakte het boek uiterst voorzichtig vast en bladerde het door; de bladzijden fladderden. Bevrijd uit zijn cel op de plank blies het boek een gouden stofwolk uit. Ik keerde op mijn schreden terug door het labyrint, tevreden met mijn keuze, en hield het boek onder mijn arm geklemd, een glimlach op mijn lippen. Misschien dat de betoverende atmosfeer van deze plek de overhand had gekregen, maar ik wist heel zeker dat dat boek daar vele jaren op me had gewacht, waarschijnlijk al vóór ik geboren werd.

Die middag, terug in ons huis in Calle Santa Ana, trok ik me in mijn kamer terug en besloot de eerste regels te lezen van mijn nieuwe vriend. Voor ik het in de gaten had, zat ik er onherroepelijk middenin. De roman vertelde het verhaal van een man op zoek naar zijn echte vader, die hij nooit gekend had en wiens bestaan hij pas ontdekte dankzij de laatste woorden van zijn moeder op haar sterfbed. De geschiedenis van die zoektocht veranderde in een spookachtige odyssee waarin de hoofdpersoon vecht om zijn verloren jeugd terug te winnen en waarin langzaamaan de schaduw van een verdoemde liefde naar de oppervlakte kwam, waarvan de herinnering hem tot in lengte van dagen zou achtervolgen. Naarmate ik vorderde, deed de structuur van het verhaal me steeds meer denken aan zo'n Russische pop die eindeloos veel, steeds kleinere poppen in zich verstopt heeft zitten. De minuten en uren verstreken als in een droom. Toen uren later de klokken van de kathedraal middernacht luidden, hoorde ik ze nauwelijks, gevan-

gen als ik was in het verhaal. In de cirkel van warm, koperkleurig licht die de bureaulamp projecteerde, werd ik ondergedompeld in een wereld van beelden en sensaties zoals ik die niet eerder had gekend. Personages die mij net zo echt toeschenen als de wereld om me heen sleurden me een tunnel van avontuur en mysterie in waar ik helemaal niet meer uit wilde ontsnappen. Bladzij na bladzij liet ik me inkapselen door de betovering van het verhaal, tot de adem van de dageraad mijn raam streekte en mijn moede ogen over de laatste pagina gleden. Ik strekte me uit in het blauwachtige halfduister van de ochtend met het boek op mijn borst en luisterde naar het gemurmel van de slapende stad dat op de purpergespikkelde daken druppelde. Slaap en vermoeidheid klopten aan mijn deur, maar ik weigerde me over te geven. Ik wilde de betovering van het verhaal niet verliezen noch de personages al vaarwel zeggen.

Ik hoorde eens een vaste klant van mijn vaders boekhandel zeggen dat er maar weinig dingen zijn die zo'n stempel op een lezer drukken als het eerste boek dat zich werkelijk een weg baant naar het hart. Die eerste beelden, de echo van de woorden die we denken achter ons gelaten te hebben, vergezellen ons een leven lang en beitelten een paleis in ons geheugen waar we vroeg of laat – het maakt niet uit hoeveel boeken we lezen, hoeveel werelden we ontdekken, hoeveel we leren of vergeten – naar zullen terugkeren. Voor mij zullen dat voor altijd de behekste pagina's zijn die ik in de gangen van het Kerkhof der Vergeten Boeken vond.

Asdagen
1945 – 1949

1

Een geheim is evenveel waard als degenen voor wie we het moeten bewaren. Toen ik wakker werd, was mijn eerste impuls om mijn beste vriend deelgenoot te maken van het bestaan van het Kerkhof der Vergeten Boeken. Tomás Aguilar was een schoolvriend die al zijn vrije tijd en talent besteedde aan het uitvinden van ontzettend ingenieuze maaksels van dubieuze bruikbaarheid, zoals de aerostatische dart of de dynamo-tol. Niemand beter dan Tomás om een geheim mee te delen. In mijn dagdromen stelde ik me mijn vriend Tomás en mijzelf voor, uitgerust met lantaarns en kompas, gereed om de geheimen van die bibliografische catacomben te onthullen. Toen herinnerde ik me mijn belofte en opteerde voor een andere modus operandi, zoals dat in detectives heet. Tussen de middag schoot ik mijn vader aan om hem te ondervragen over het boek en over Julián Carax – beide wereldberoemd, veronderstelde ik in mijn enthousiasme. Mijn plan was om zijn hele oeuvre te bemachtigen en in een week alles van begin tot eind te lezen. Wie schetst mijn verbazing toen mijn vader, een boekhandelaar van het zuiverste water en kenner van de uitgeverscatalogi, nog nooit bleek te hebben gehoord van *De schaduw van de wind* of van Julián Carax! Geïntrigeerd bestudeerde mijn vader het colofon.

“Er staat hier dat dit exemplaar er een is van een totaaloplage van vijftienghonderd, uitgegeven in december 1935 in Barcelona door Cabestany Editores.”

“Ken je die uitgeverij?”

“Hij bestaat al jaren niet meer. De oorspronkelijke uitgave is ook niet deze, maar een andere uit november van hetzelfde jaar, gepubliceerd in Parijs ... De uitgever is Galliano & Neuval. Komt me niet bekend voor.”

“Dus het boek is een vertaling?” vroeg ik verward.

“Dat staat er niet. Zo te zien is het de originele tekst.”

“Een boek in het Spaans, voor het eerst uitgegeven in Frankrijk?”

“Het zal de eerste keer niet zijn, gezien de tijden waarin we leven”, bracht mijn vader naar voren. “Misschien dat Barceló ons kan helpen ...”

Gustavo Barceló was een bevriende collega van mijn vader, eigenaar van een spelonkachtige boekhandel in Calle Fernando, die de crème de la crème uit de handel van tweedehands boeken aanvoerde. Een permanent aan zijn mond vastgekleefde uitgedoofde pijp omgaf hem met het aroma van een Perzische markt en hij omschreef zichzelf als de laatste romanticus. Barceló beweerde dat er in zijn stamboom sprake was van een verre verwantschap met Lord Byron, ondanks het feit dat hij was geboren in het gehucht Caldas de Montbuy. Om deze connectie te bewijzen kleeftte hij zich onveranderlijk in de stijl van een negentiende-eeuwse dandy, compleet met cape, witte lakleren schoenen en een ongeslepen monocle die hij volgens kwade tongen zelfs niet afzette in de intimiteit van het toilet. Eigenlijk was de belangrijkste verwantschap die hij bezat die met zijn verwekker, een industrieel die op enigszins troebele wijze rijk was geworden aan het einde van de negentiende eeuw. Volgens de uitleg van mijn vader bulkte Gustavo Barceló van het geld en was de boekhandel daarom meer passie dan handel. Hij hield zonder reserve van boeken en – ofschoon hij dit ten stelligste ontkende – als er iemand in zijn boekhandel kwam en verliefd werd op een editie die hij niet kon betalen, dan verlaagde hij de prijs zoveel als nodig was of gaf het zelfs cadeau als hij meende met een lezer van niveau van doen te hebben en niet met een dilettante zondagslezer. Afgezien van deze eigenaardigheden bezat Barceló het geheugen van een olifant en een verwaandheid die naadloos aansloot op zijn uiterlijk en luidruchtigheid, maar als iemand iets wist over vreemde boeken, was hij het wel. Die middag, na het sluiten van de winkel, opperde mijn vader om naar het café Els Quatre Gats te wandelen in Calle Montsió, waar Barceló en zijn bibliofile kompanen met enige regelmaat bijeenkomsten hielden om te discussiëren over poëtes maudits, dode talen en aan de motten overgeleverde, vergeten meesterwerken.

Els Quatre Gats lag op een steenworp afstand van ons huis en was een van mijn meest favoriete plekken. Daar hadden mijn ouders elkaar leren kennen in 1932 en ik schreef mijn enkeltje naar het leven gedeeltelijk toe aan de bekoringen van dat oude café. Stenen draken beschermden de gevel, gevat in een kruispunt van schaduwen, en de gaslampen stolden de tijd en de herinneringen. Binnen versmolten de bezoekers met echo's uit andere tijden. Boekhouders, dromers en aspirant-genieën deelden een tafel met de luchtspiegelingen van Pablo Picasso, Isaac Albéniz, Federico García Lorca of Salvador Dalí. Hier kon iedere schlemiel zich voor enkele momenten een historisch figuur wanen voor de prijs van een kopje koffie met melk.

“Kerel, Sempere”, riep Barceló uit toen hij mijn vader zag binnenkomen, “de verloren zoon. Waar hebben wij deze eer aan te danken?”

“De eer bent u verschuldigd aan mijn zoon, don Gustavo, die zojuist een ontdekking heeft gedaan.”

“Schuif in dat geval bij ons aan, zo'n buitengemeen gedenkwaardige gebeurtenis moeten we vieren”, verkondigde Barceló.

“Buitengemeen?” fluisterde ik in mijn vaders oor.

“Barceló drukt zich uitsluitend uit in bloemrijke taal”, antwoordde mijn vader zachtjes. “Zeg maar niks, anders is het einde zoek.”

De stamgasten maakten plaats voor ons en Barceló, die zich in aanwezigheid van publiek graag vrijgevig toonde, stond erop ons te inviteren.

“Welke leeftijd heeft de knaap?” informeerde Barceló, terwijl hij me zijdelings monsterde.

“Bijna elf”, verklaarde ik.

Barceló glimlachte spottend naar me.

“Tien dus. Doe er geen jaren bij, schalkje, dat doet het leven wel voor je.”

Diverse bibliofiele broeders in de strijd murmelden hun instemming. Barceló gebaarde naar een ober die eruitzag alsof hij elk ogenblik tot historisch monument verklaard kon worden, naar hen toe te komen en de bestelling op te nemen.

“Een cognac voor mijn vriend Sempere, en wel van de goede, en voor de jonge telg een *leche merengada*, hij moet er nog van groeien. O, en breng wat serranoham, maar niet die van laatst, alsjeblieft,

Pirelli zorgt wel voor het rubber”, gromde de boekhandelaar.

De ober knikte en verdween met slepende tred, ziel in het zog.

“Zoals ik altijd zeg”, gaf de boekhandelaar zijn commentaar, “hoe kunnen er banen vrijkomen als in dit land de mensen zelfs na hun dood nog niet met pensioen gaan? Kijk dan naar El Cid. Dat gaat zo toch niet?”

Barceló genoot van zijn uitgedoofde pijp terwijl zijn haviksogen al belangstellend het boek bekeken dat ik in mijn handen hield. Ondanks alle komedie en het verbale vertoon rook Barceló een goede prooi zoals een wolf bloed ruikt.

“Eens kijken”, zei Barceló en hij veinsde desinteresse. “Wat hebt u beiden voor me meegebracht?”

Ik wierp een blik op mijn vader. Hij knikte. Zonder verdere omhaal reikte ik Barceló het boek aan. De handelaar nam het met geofende hand aan. Zijn pianistenvingers exploreerden vliegensvlug textuur, consistentie en staat. Terwijl hij zijn Florentijnse glimlach tentoonspreidde, ging Barceló naar de pagina met het colofon en inspecteerde die gedurende een minuut met de intensiteit van een politie-inspecteur. De anderen observeerden hem in stilte, alsof ze een wonder verwachtten of toestemming om weer te mogen ademen.

“Carax. Interessant”, mompelde hij op ondoorgrondelijke toon.

Ik stak mijn hand weer uit om het boek terug te nemen. Barceló trok zijn wenkbrauwen op, maar gaf het me met een ijzig lachje terug.

“Waar heb je dit gevonden, mijn jongen?”

“Dat is geheim”, riposteerde ik, in de wetenschap dat mijn vader nu inwendig zat te grinniken.

Barceló fronste zijn voorhoofd en keek van mij naar mijn vader.

“Vriend Sempere, omdat u het bent, omdat ik u hoogacht en ter ere van de lange, diepe vriendschap die ons verbindt als broeders: laten we het afmaken op veertig stuivers en we praten er niet meer over.”

“Dat zult u met mijn zoon moeten bespreken”, bracht mijn vader naar voren. “Het boek is van hem.”

Barceló gaf me een wolfachtige grijns.

“Wat zeg je ervan, jochie? Veertig stuivers is niet slecht voor een eerste verkoop ... Sempere, die jongen van je zal nog carrière maken in deze handel.”

De andere gasten lachten hartelijk om zijn opmerking. Barceló keek me voldaan aan en haalde zijn leren portefeuille tevoorschijn. Hij telde de veertig stuivers uit, wat voor die tijd een behoorlijk fortuin was, en gaf ze me. Ik schudde slechts mijn hoofd. Barceló trok een geërgerd gezicht.

“Mijn beste jongen, hebzucht is een hopeloze doodzonde, moet je weten”, bracht hij uit. “Vooruit, zestig stuivers en je kunt een spaarboekje openen. Op jouw leeftijd moet je al aan de toekomst gaan denken.”

Ik weigerde opnieuw. Barceló wierp mijn vader door zijn monocle een boze blik toe.

“Naar mij moet u niet kijken”, zei mijn vader. “Ik ben hier slechts als begeleider.”

Barceló zuchtte en observeerde me grondig.

“Eens kijken, knul, wat wil je nu eigenlijk?”

“Wat ik wil is te weten komen wie Julián Carax is en waar ik de andere boeken kan vinden die hij geschreven heeft.”

Barceló lachte zachtjes en stak zijn portefeuille weer weg, terwijl hij zijn tegenstander met andere ogen bekeek.

“Toe maar, een academicus. Sempere, wat geef je dit kind te eten?” grapte hij.

De boekhandelaar boog zich vertrouwelijk naar me toe en een moment lang meende ik in zijn ogen een zeker respect te lezen dat er kort daarvoor nog niet was geweest.

“Laten we het volgende afspreken”, zei hij. “Zondagmiddag, morgen, kom jij naar de bibliotheek van het Ateneum en vraag je naar mij. Jij neemt het boek mee zodat ik het nauwkeurig kan bekijken, en ik vertel je wat ik weet over Julián Carax. Quid pro quo.”

“Quid pro wat?”

“Latijn, knul. Dode talen bestaan niet, slechts slaperige geesten. Om even te parafaseren: stuivers van vier centen bestaan niet, maar ik mag jou wel en ik zal je een plezier doen.”

’s Mans retoriek was in staat vliegen in volle vlucht dood te laten neervallen, maar ik vermoedde dat ik maar het beste goede maatjes met hem kon blijven als ik iets te weten wilde komen over Julián Carax. Ik bood hem mijn meest gelukzalige glimlach, in verrukking over zijn latinismen en woordkunsten.

“Denk eraan, morgen, in het Ateneum”, besloot de boekhande-

laar. “Maar neem het boek mee, of de afspraak gaat niet door.”

“Akkoord.”

De conversatie loste langzaam op in het geroezemoes van de andere stamgasten en dreef af in de richting van de discussie over een stel documenten dat was gevonden in de kelders van El Escorial en dat de mogelijkheid suggereerde dat don Miguel de Cervantes niets anders was geweest dan het literaire pseudoniem van een behaarde, struise matrone uit Toledo. Barceló, afwezig, deed niet mee aan het spitsvondige debat en beperkte zich ertoe me met een ondoorgroendelijke glimlach te observeren door zijn monocle. Of keek hij slechts naar het boek dat ik in mijn handen hield?

2

Die zondag waren de wolken de hemel uit gegleden en lagen de straten in een lagune van warme nevel die de thermometers op de muren deed zweten. Halverwege de middag, het was al zo'n dertig graden, vertrok ik in de richting van Calle Canuda voor mijn afspraak met Barceló in het Ateneum, met het boek onder mijn arm en de zweetdruppels op mijn voorhoofd. Het Ateneum was – en is dat nog steeds – een van de vele plekken in Barcelona waar de negentiende eeuw nog niet het bericht van zijn pensionering heeft ontvangen. De brede, stenen toegangstrap liep omhoog vanaf een paleisachtige patio naar een spookachtig raster van galerijen en leessalons waar uitvindingen als de telefoon, de jachtigheid of het polshorloge futuristische anachronismen leken. De portier, of misschien was het slechts een standbeeld in uniform, merkte mijn komst nauwelijks op. Ik sloop omhoog naar de eerste verdieping en prees de wieken van een snorrende ventilator te midden van slaperige lezers die als ijsblokjes smolten boven hun boeken en kranten.

Het silhouet van don Gustavo Barceló tekende zich af bij de vensters van een galerij die uitkeek op de binnentuin van het gebouw. Ondanks de bijna tropische atmosfeer droeg de boekhandelaar zijn gebruikelijke dandykieren, en zijn monocle glinsterde in het schemerduister als een muntstuk op de bodem van een put. Naast hem onderscheidde ik een figuur in een witwollen jurk die mij een uit nevelen gebeeldhouwde engel toescheen. Toen Barceló de echo van mijn voetstappen hoorde, kniep hij zijn ogen half dicht en maakte een gebaar dat ik dichterbij moest komen.

“Daniel, nietwaar?” vroeg de handelaar. “Heb je het boek meegenomen?”

Ik knikte tweemaal en accepteerde de stoel die Barceló me aanbod naast hem en zijn mysterieuze begeleidster. Enkele minuten lang beperkte de boekhandelaar zich tot een vredig glimlachje, zich niet bewust van mijn aanwezigheid. Na een tijdje gaf ik alle hoop op aan de dame in het wit voorgesteld te worden, wie ze ook mocht zijn. Barceló gedroeg zich alsof ze er niet was en wij haar geen van tweeën konden zien. Ik observeerde haar vanuit mijn ooghoeken, bevreesd haar blik te ontmoeten die nergens op gericht was. De huid van haar gelaat en armen was bleek, bijna doorschijnend. Ze had scherpe trekken, met vaste hand getekend, omlijst door een zwarte haardos die glansde als vochtige steen. Ik schatte haar op hooguit twintig, maar iets in haar houding bracht me op de gedachte dat ze leeftijdloos was. Ze leek gevangen in de staat van eeuwige jeugd, voorbehouden aan etalagepoppen in deftige etalages. Ik probeerde onder die zwanenhals haar hartslag af te lezen toen ik merkte dat Barceló me strak aankeek.

“Dus, ga je me vertellen waar je dat boek gevonden hebt?” vroeg hij.

“Dat zou ik doen als ik mijn vader niet beloofd had om het geheim te houden.”

“Ik begrijp het. Sempere en zijn mysteries”, zei Barceló. “Ik denk dat ik wel weet wáár. Je hebt een lot uit de loterij getrokken, jongen. Dat noem ik nog eens een naald in een hooiberg vinden. Mag ik het eens zien?”

Ik reikte hem het boek aan en Barceló nam het oneindig voorzichtig in zijn handen.

“Je hebt het gelezen, neem ik aan?”

“Ja, meneer.”

“Ik benijd je. Ik heb altijd al gedacht dat het beste moment om Carax te lezen is als het hart nog jong is en de geest rein. Wist je dat dit de laatste roman is die hij heeft geschreven?”

Ik schudde mijn hoofd.

“Weet je hoeveel exemplaren hiervan op de markt zijn, Daniel?”

“Duizenden, veronderstel ik.”

“Niet een”, preciseerde Barceló. “Behalve het jouwe. De rest werd verbrand.”

“Verbrand?”

Barceló lachte zijn ondoorgrondelijke glimlach, bladerend door

het boek en het papier strelend alsof het een zeldzame zijde betrof. De dame in het wit draaide zich langzaam om. Haar lippen schetsen een verlegen, onvaste glimlach. Haar ogen tastten de ruimte af, pupillen wit als marmer. Ik slikte. Ze was blind.

“Je kent mijn nichtje Clara niet, is het wel?” vroeg Barceló.

Ik schudde van nee, niet in staat om mijn blik af te wenden van dat schepsel met de gelaatskleur van een porseleinen pop en de blanke ogen, de meest trieste ogen die ik ooit gezien had.

“Eigenlijk is Clara de expert in Julián Carax, daarom heb ik haar meegenomen”, zei Barceló. “Sterker nog, nu ik er goed over nadenk, geloof ik dat ik me terugtrek in een andere zaal om dit te inspecteren terwijl jullie over jullie zaken praten. Lijkt je dat een goed idee?”

Ik keek hem onthutst aan. De boekhandelaar, schelm tot in zijn ruggenmerg, gaf mij slechts een schouderklopje en vertrok met het boek onder de arm.

“Je hebt indruk op hem gemaakt, weet je dat?” zei de stem achter me.

Ik draaide me om teneinde de vage glimlach van het nichtje van de boekhandelaar te ontdekken die de leegte aftastte. Ze had een stem van glas, transparant en zo fragiel dat ik bang was dat haar woorden zouden breken als ik haar halverwege de zin zou interrumperen.

“Mijn oom heeft me verteld dat hij je een behoorlijke som heeft geboden voor het boek van Carax, maar dat jij weigerde”, voegde Clara eraan toe. “Je hebt zijn respect gewonnen.”

“Iedereen zou weigeren”, zuchtte ik.

Ik merkte op dat Clara haar hoofd schuin hield als ze glimlachte en dat haar vingers aan een ring frutselden die eruitzag als een krans van saffieren.

“Hoe oud ben je?” vroeg ze.

“Bijna elf”, antwoordde ik. “En u?”

Clara lachte om mijn brutale onschuld.

“Bijna twee keer zo oud, maar dat is ook weer niet zo oud dat je ‘u’ hoeft te zeggen.”

“U lijkt jonger”, suggereerde ik, intuïtief aanvoelend dat ik op die manier goed wegkwam met mijn indiscretie.

“Dan zal ik maar op jou vertrouwen, want ik weet niet hoe ik eruitzie”, gaf ze ten antwoord, zonder dat halve lachje te laten

varen. “Maar als jij denkt dat ik jonger ben, is dat een reden te meer om ‘jij’ te zeggen.”

“Wat u wilt, juffrouw Clara.”

Ik bekeek zorgvuldig haar open handen als vleugels in haar schoot, haar smalle taille, vaag waarneembaar onder de wollen plooiën, de tekening van haar schouders, de extreme bleekheid van haar keel en de lijn van haar lippen, die ik met mijn vinger-toppen zou willen strelen. Nooit eerder had ik de mogelijkheid gehad om een vrouw van zo dichtbij en zo zorgvuldig te bestuderen, zonder de angst dat onze blikken elkaar zouden kruisen.

“Waar kijk je naar?” vroeg Clara, niet zonder een zweem van boosaardigheid.

“Uw oom zegt dat u expert bent waar het Julián Carax betreft”, improviseerde ik met droge mond.

“Mijn oom is in staat elk willekeurig ding te zeggen om een tijdje alleen te kunnen zijn met een boek dat hem fascineert”, bracht Clara naar voren. “Maar jij moet je afvragen hoe het kan dat iemand die blind is expert kan zijn in boeken die ze niet kan lezen.”

“Ik moet toegeven dat ik daar nog niet aan heb gedacht.”

“Voor een bijna elfjarige lieg je niet slecht. Pas op of je eindigt net als mijn oom.”

Bang dat ik het voor de zoveelste keer zou verprutsen, beperkte ik me tot stilzitten, terwijl ik haar gefascineerd opnam.

“Vooruit, kom eens wat dichterbij”, zei ze.

“Pardon?”

“Kom wat dichterbij en wees maar niet bang. Ik bijt niet.”

Ik stond op uit mijn stoel en liep naar de plek waar Clara zat. Het nichtje van de boekhandelaar tilde haar rechterhand op en zocht me op de tast. Zonder goed te weten hoe het nu verder moest, deed ik hetzelfde en bood haar mijn hand. Clara nam hem vast met haar linkerhand en ze gaf me zonder iets te zeggen haar rechterhand. Ik begreep instinctief wat ze van me vroeg en leidde haar handen naar mijn gezicht. Haar aanraking was stevig en delicaat tegelijk. Haar vingers liepen over mijn wangen en jukbeenderen. Ik bleef onbeweeglijk staan, bijna zonder te durven ademhalen, terwijl Clara mijn gelaatstrekken las met haar handen. Terwijl ze dat deed, glimlachte ze wat voor zich uit en ik kon zien hoe haar lippen een beetje van elkaar gingen, als een geluidloos

murmelen. Ik voelde de lichte beroering van haar handen op mijn voorhoofd, haar en oogleden. Ze nam de tijd voor mijn lippen terwijl ze ze met wijs- en ringvinger natrok. Haar vingers roken naar kaneel. Ik slikte en merkte dat mijn polsslag op hol sloeg en dankte ondertussen de hemel dat er geen ooggetuigen waren van mijn bloes, die voldoende zou zijn geweest om een sigaar op een halve meter afstand te doen ontbranden.